

יחידה שלישית

למה לא אוגנדה?

2 מערכים

3 שיעורים

מבוא ליחידה

שאלת יחסה של התנועה הציונית לארץ ישראל, בתוך החזון הכללי של הקמת המדינה, עלתה ביתר שאת סביב תכנית אוגנדה, שהעמידה אפשרות להקים מדינה ריבונית יהודית מחוץ לארץ ישראל. בעקבות כך התפלגו צירי הקונגרס הציוני השישי (1903, באזל), בין אלו שהדגישו את חשיבות השלטון העצמי היהודי, וצידדו בהקמתו של "מקלט לילה" (פתרון טריטוריאלי זמני) על רקע הפוגרומים במזרח אירופה, ובין אלו שסירבו לוותר על הקשר לארץ ישראל וטענו שאין להקים מדינה יהודית מחוץ למולדת.

ההבחנה בין הדגש על ריבונות יהודית לבין הדגש על ארץ ישראל עומדת במרכז היחידה. הבחנה זו יכולה להוביל את התלמידים לשאול את עצמם מה היה למעשה החידוש המהותי בהקמת המדינה: האם הריבונות העצמית והיכולת לנהל את חיינו, או שמא השיבה לארץ ישראל וההיאחזות המחודשת בארץ אבותינו? נוסף על כך, דרך הבחנה זו יוכלו התלמידים לברר מה לדעתם מאפיין יותר את המדינה כמדינה יהודית: האם ריבונות יהודית, או דווקא מיקומה של המדינה בארץ ישראל? ובנוסף, האם שני המרכיבים הללו יחד, הכרחיים לקיומה של מדינה יהודית?

מבנה היחידה

- מערך א': להשאר בא"י או לעבור לאי? (שני שיעורים)
- מערך ב': קונגרס אוגנדה (שיעור אחד)

מטרות

- בירור הקשר בין עם ישראל לארץ ישראל
- בחינת מידת החשיבות של מדינה ריבונית יהודית
- בחינת מידת ההכרחיות של הקמת מדינה ריבונית יהודית דווקא בארץ ישראל

מטרות משנה

- התלמידים יכירו את תכנית אוגנדה ואת הרקע ההיסטורי שלה
- התלמידים יכירו שלוש עמדות שונות ביחס לתכנית אוגנדה
- התלמידים ידונו בשאלה האם מדינה יהודית חייבת בהכרח להיות בארץ ישראל ויביעו את עמדתם
- התלמידים ידונו בשאלה האם ריבונות יהודית היא תנאי הכרחי לצינון ויביעו את עמדתם

השאלות שבהן נעסוק ביחידה

- מה יותר חשוב לצינון - מיקום המדינה או הריבונות היהודית?
- האם הייתם מוכנים לחיות בארץ ישראל, אך תחת שלטון אחר?
- האם כיהודים עדיף לחיות מחוץ למדינת ישראל, בארץ שיש בה ביטחון יחסי ליהודים (לדוגמה ארה"ב)?

להיטאָר באַ"י אָו לעבֿור לאַי?

רציונל

לאורך השנים ניסו מנהיגים ציונים להגדיר את היחס הראוי והרצוי בין ארץ ישראל למדינת ישראל.

אל מול הוגים אשר ראו את הארץ כאמצעי (אינסטורמנטלית) בלבד, היו אחרים שראו בה כנושאת ערך היסטורי-לאומי שלא ניתן להמירו בעד שום פיסת ארץ אחרת. ביניהם נמתח מגוון (ספקטרום) רחב של תפיסות, המהדהדות עד ימינו אנו, סביב סוגיות מדיניות-ביטחוניות רבות.

מטרה

- בירור יחס הציונות לארץ ישראל, אז והיום

עזרים

- ✓ מכתב מהאו"ם (נספח א')
- ✓ הסיפור של בירוביג'אן (נספח ב')

מהלך השיעור

- ✓ שלב א': מכתב מהאו"ם
- ✓ שלב ב': דיון
- ✓ שלב ג': המקרה של בירוביג'אן - האוטונומיה היהודית

שלב א': מכתב מהאו"ם

המורה מסביר לתלמידים שיש ברשותו מכתב שהתקבל לכאורה לפני שעה קלה במשרדו של ראש הממשלה. המורה מחלק לתלמידים עותק של המכתב מהאו"ם (נספח א') וקורא עמם אותו. לאחר מכן מעודד המורה את התלמידים לדמיין את החיים באי:

- באיזה חלק של האי תבחרו לגור? עם מי?
- במה תעסקו?
- איך ייראה מקום היישוב שלכם?

שלב ב': דיון

המורה שואל את התלמידים: האם אתם מסכימים לתכנית של האו"ם?

נקודות לדיון:

- מדוע החלטתם לעבור לאי / לא לעבור לאי? המורה שואל את אלו שהסכימו להצעה: איזה חלק מהמכתב שכנע אתכם לעבור לאי, או היה מרכיב משמעותי בהחלטה שלכם לעבור? המורה שואל את אלו שסירבו להצעה: מהן הסיבות שבגללן בחרתם להישאר בארץ ישראל?
- האם לדעתכם קיימים מצבים המצדיקים ירידה של ישראלים מהארץ?
- מהו המחיר האפשרי שמשלמים יהודים העוזבים את הארץ?
- שאלה מסכמת: האם לדעתכם ניתן להקים את המדינה היהודית מחוץ לארץ ישראל?

שלב ג': בירוביג'אן - האוטונומיה היהודית

שלב זה חשוב בעיקר אם התלמידים ספקנים לגבי המכתב והאפשרות להקים מדינה יהודית מחוץ לישראל. המורה מספר לתלמידים על הסיפור של בירוביג'אן (נספח ב') כניסיון שהתרחש במציאות, להקים מדינה של יהודים שלא בארץ ישראל.

- במידה וניסיון ההתיישבות היהודית בבירוביג'אן היה מצליח, האם הוא היה מייתר את קיומה של מדינת ישראל?

משימה לבית:

נסו לדמיין מצב בו קיימות שתי מדינות של יהודים - בבירוביג'אן ובישראל. נסחו מכתב המנסה לשכנע מישהו החי בבירוביג'אן או בישראל לעבור ממדינה למדינה. השתדלו להשתמש בנימוקים שעלו בשיעור.

מכתב מהאו"ם

אזרחי מדינת ישראל היהודים,

בטיסה מעל האוקיינוס השקט התגלה אי שלא ידענו עד עתה על קיומו. למרבה ההפתעה, האי דומה מבחינת תנאי השטח והאקלים לאזור המזרח התיכון ולארץ ישראל בפרט. במהלך הטיסה נצפו אזור נרחב של יערות, נהרות ואגמים, אזורים הרריים וכן שטח מדברי. בצפון יש גם הר מושלג בכל ימות השנה, המזכיר במידה רבה את החרמון. בנוסף - האי משופע בחופים יפהפיים, של מים צלולים וחולות. על פי המדידות שלנו, האקלים חמים ונוח, ותשמחו לגלות שבניגוד לארץ ישראל, במהלך החורף יורדים תמיד גשמי ברכה הממלאים את כל מאגרי המים באי.

מכיוון שאי זה מעולם לא יושב, אנו מציעים לכם להתיישב בו ולהקים מחדש את מדינתכם באזור שאיננו שנוי במחלוקת ומעורר התנגדות כה עזה. אנו נתמוך במיזם זה ונסייע בהעברתכם לאי ובהקמה מחדש של מדינת ישראל מבחינה כלכלית וחברתית. אנו בטוחים כי לאחר מעברכם לאי תזכו לשנים רבות של שגשוג, פריחה ושלווה, ללא איום ביטחוני וחרדה קיומית.

בברכה,

האו"ם

Photo: H. Fiebig, The Treasures of Kenya

סיפורו של בירוביג'אן

החלטה על הקמת מחוז יהודי אוטונומי התקבלה על ידי המשטר הסובייטי בשנת 1930. בשנת 1934 הוקם המחוז במזרח הרחוק של רוסיה, ליד הגבול עם סין. ההחלטה התקבלה בעקבות מדיניות הלאומיות של מנהיג ברית המועצות יוסף סטלין שבמסגרתה נעשו שינויי גבולות וחלוקה מחדש של יחידות טריטוריאליות על פי שיקולים לאומיים ואתניים.

המחוז הוקם מכמה סיבות:

- היהדות איימה על האתאיזם שאותו קידם הקומוניזם בראשות סטלין.
- מענה לצינות שכתנועה לאומית איימה על החזון הבין-לאומי הסובייטי.
- שמירה על הגבול עם סין. באותה תקופה חלקים אלו לא היו מיושבים והגבול היה רגיש.

השפה הרשמית במחוז הייתה יידיש ולא עברית. סמל האזור היה מגן בצבע ירוק כהה. בתחתית ובראש הסמל נמצאים פסים רוחביים בצבעים לבן-כחול-לבן. הפסים הכחולים מסמלים את הנהרות בִּיָּרָה ובידז'אן. במרכז המגן נמצא טיגריס סיבירי בעל פסים שחורים (כצבעיו המקוריים). הטיגריס פונה מימין כאות לעֶבֶר של האזור וסמל לעתיד בהתפתחות של המקום.

היו הצעות להקים את המחוז היהודי בקרים או באוקראינה, אולם הצעות אלו נדחו בשל החשש מאנטישמיות. היו שטענו כי קרים ואוקראינה התנגדו להקמת האזור בשטחן. אחרים טענו כי סטלין הונע מאנטישמיות ורצה להרחיק את היהודים ממוקדי כוח אפשריים.

נעשו פעולות תעמולה ניכרות כדי לעודד הגירה לאזור. הוכנו פוסטרים, מסמכים הוצנחו באזורים שבהם גרו יהודים, ונכתבו ספרים ביידיש על האוטופיה הסוציאליסטית. הממשלה אף הפיקה סרט ביידיש בשם "מחפשי האושר" על משפחה שעזבה את ארצות הברית בשל השפל הכלכלי והגיעה לאזור. התעמולה הייתה כה יעילה עד כי כמה אלפי יהודים שאינם סובייטים היגרו לאזור, ובהם כמה מאות שירדו לשם מארץ ישראל.

האקלים הבעייתי הקשה על ההתיישבות באזור. על המתישבים היה להקים יישוב מאפס. למרות זאת הם הצליחו בכך. כאשר האוכלוסייה היהודית במקום גדלה, החלה להתפתח בו תרבות יהודית. יצא עיתון ביידיש בשם "ביראָבידזשאנער שטערן" (כוכב בירוביג'אן). רחובות העיר נקראו על שם סופרים יידיים כמו שלום עליכם ו"ל פרץ. הכתיב היידי שונה, בתחילה תוך ביטול האותיות הסופיות (למשל: ביראבידזשאנ) ובהמשך נעשה מאמץ לכתוב יידיש באותיות קיריליות (רוסיות) ולא עבריות.

התכנית קיבלה מהלומה כאשר סטלין החל לרדוף יהודים באמצע שנות השלושים. מנהיגים יהודים נעצרו והוצאו להורג, בתי ספר יידיים נסגרו. מלחמת העולם השנייה הפסיקה את הניסיונות להעביר את היהודים למזרח. יהודים שהספיקו לעבור מזרחה ניצלו ללא כוונת מכוון מהמשלוחים הגרמניים.

לאחר מלחמת העולם השנייה נעשה ניסיון לחדש את ההתיישבות כפתרון לפליטים, אולם הרעיון לא צלח. באותו זמן מספר היהודים הגיע לשיא של כשליש מהאוכלוסייה המקומית. הקמת מדינת ישראל וגל רדיפות נוסף שהנהיג סטלין סתמו את הגולל על התכנית. במהלך גל הרדיפות האחרון נעצרו פעם נוספת מנהיגים יהודים מהאזור ואוסף היודאיקה שהיה בספרייה המקומית נשרף. בשנים שלאחר מכן רעיון האזור היהודי נשכח.

עם נפילת ברית המועצות והנהגת מדיניות הגירה ליברלית עזבו מרבית יהודי האזור לגרמניה ולישראל. ב-1991 האזור קיבל מעמד של רפובליקה אוטונומית, אולם עד אז רוב היהודים עזבו, ואלו שנותרו היו רק שני אחוזים מהאוכלוסייה. למרות זאת, עדיין מלמדים יידיש בבתי הספר ותחנת הרדיו ביידיש ממשיכה לשדר.

רציונל

שיעור זה בא לחדד את הדילמה שבין ריבונות יהודית ובין היאחזות בארץ ישראל דווקא, והוא מהווה הרחבה, פירוט והעמקה של השיעור הראשון.

מטרה

- להבין לעומק את הדילמה בין ריבונות לבין היאחזות בארץ

עזרים

- ✓ כרטיסיות דילמה (נספח א')

מהלך השיעור

- ✓ שלב א': הגדרת הבעיה

- ✓ שלב ב': פעילות דילמות

- ✓ שלב ג': דיון

שלב א': הגדרת הבעיה

על מנת לחדד את הדילמה שעלתה בשיעור הקודם, בחרנו להקצין את המתח בין שתי תפיסות: ריבונות יהודית, מול אחיזה בארץ ישראל. במילים אחרות: אם הברכה הייתה בין חיים בארץ ישראל ללא ריבונות לחיים של ריבונות במקום אחר, דוגמת האי - במה הייתם בוחרים?

שלב ב': פעילות דילמות

המורה מגדיר שלושה אזורים בתוך הכיתה. האזורים יחולקו כך:

אזור התומכים במעבר לאי; אזור המתנגדים למעבר לאי; אזור המתלבטים.

המורה מסמן את הגבול בין שלושת האזורים ומבקש מהתלמידים למקם את עצמם בהתאם.

המורה מציג את כרטיסיות הדילמה לתלמידים, ומבקש מהם לבחון את עמדתם מחדש בנוגע לכל דילמה, ולשנות את מיקומם על פי התשובה שלהם לכל אחת מהדילמות.

שלב ג': דיון בעקבות הדילמות

- מה חשוב לכם יותר ברמה האישית - לחיות תחת שלטון עצמי יהודי (ריבונות) לא משנה היכן, או לחיות דווקא בארץ ישראל גם אם תחת שלטון זר?
- מה לדעתכם חשוב יותר בעבור העם היהודי: לחיות תחת שלטון עצמי (ריבונות) במקום כלשהו, או לחיות דווקא בארץ ישראל גם אם תחת שלטון זר?
- מהן המשמעויות לטווח הארוך של בחירה בכל אחת מאפשרויות אלו?

כרטיסייה 2:

מועצת האו"ם קבעה כי שטח ארץ ישראל הפוך להיות שטח בין-לאומי הנשלט על ידי האו"ם. מדינת ישראל תפורק, אך התושבים יורשו להישאר ולחיות תחת שלטון האו"ם. האם במקרה כזה הייתם מעוניינים להמשיך להתגורר בארץ?

כרטיסייה 1:

מדינת אויב בעלת יכולות צבאיות מרשימות מאיימת כי תתקוף את ישראל אם תושבי המדינה לא יעזבו את הארץ מיד. האם על תושבי ישראל להתפנות לאי בעקבות איום זה?

כרטיסייה 4:

נניח שההצעה איננה לעבור לאי חדש ובלתי מיושב, אלא להתיישב כמיעוט יהודי בתוך מדינה אחרת, שבה יקצו שטח מיוחד ליהודים, והשלטון המקומי יבטיח ליהודים הגנה וזכויות. האם הייתם מסכימים לוותר על שלטון יהודי תמורת שקט ושלווה במדינה אחרת?

כרטיסייה 3:

60% מתושבי המדינה החליטו לעבור לאי החדש, אך 40% הנותרים מעוניינים להישאר. האם עדיין הייתם מקבלים את ההצעה ומחליטים לעבור, כאשר רק חלק מהעם יצטרף?

כרטיסייה 5:

לאחר המעבר לאי מתגלה בו קבוצה של ילדים שחיה שם כבר אלפי שנים, והיא מתכוונת לצאת למלחמה כדי להגן על מולדתה מפני היישוב היהודי החדש. האם הייתם מוכנים להישאר באי ולהגן על מדינתכם החדשה? האם הייתם מקבלים את התנגדותם ועוזבים?

קונגרס אוגנדה

רציונל

חשיפת הרקע ההיסטורי לדין בנושא האי ושאלת הריבונות היהודית, מול החיים בארץ ישראל ללא ריבונות.

מטרה

- מתן ביסוס לדין העקרוני של השיעורים הקודמים על ידי עיסוק בקונגרס אוגנדה ובעמדות בעד ונגד תכנית אוגנדה.

עזרים

- ✓ השיר 'למה לא אוגנדה' (נספח א')
- ✓ דף מקורות - בעד ונגד תכנית אוגנדה (נספח ב')

מהלך השיעור

- ✓ שלב א': השיר 'למה לא אוגנדה'
- ✓ שלב ב': סיפורו של קונגרס אוגנדה
- ✓ שלב ג': מקורות בעד אוגנדה ונגדה
- ✓ שלב ד': סיכום

שלב א': השיר 'למה לא אוגנדה'

המורה מחלק לתלמידים דף עם מילות השיר 'למה לא אוגנדה' של שלישיית 'מה-קשור' (נספח א'), וקורא אותו עמו.

דין

- כיצד שיר זה קשור לנושא שלמדנו?
- מדוע שרים הבדרנים דווקא על אוגנדה, לדעתכם?
- האם אתם יודעים למה חברי שלישיית 'מה קשור' מתכוונים, כשהם מזכירים את הטעות כביכול, של הרצל לגבי אוגנדה?

שלב ב': סיפורו של קונגרס אוגנדה

המורה מסביר לתלמידים בשלב זה כי אמנם המכתב מהאוו"ם היפותטי, אבל התמונה היא תמונה אמיתית: זוהי תמונה של רמת אוהסין גישו (Uasin Gishu), אשר עלתה כאפשרות למקום יישוב היהודים במסגרת "תכנית אוגנדה". הרעיון היה להקים "מקלט-לילה" עבור היהודים ממוץ לארץ ישראל, ודגלו בו רבים מאבות הציננות, ובראשם הרצל.

הקונגרס הציוני השישי שהתקיים בבאזל שבשווייץ בשנת 1903 היה ידוע כ"קונגרס הדמעות", בשל העובדה שעלתה בו "תכנית אוגנדה" - הצעה מטעם הממשלה הבריטית, לפיה תקום מדינה יהודית בשטח לא מיושב במזרח אפריקה. ההצעה עלתה בעקבות פרעות קישינב שהתרחשו באותה שנה, בהן נהרגו ונפצעו מאות יהודים. ההתנגדות המרכזית הייתה דווקא מקרב הציונים ממזרח אירופה שסבלו יותר מאנטשמיות, לעומת אלו ממערב אירופה שנטו לתמוך בהצעה.

המורה שואל: כיצד יתכן שדוקא יהודי מזרח אירופה אשר סבלו יותר מאנטישמיות התנגדו לתכנית אוגנדה?

במהלך ההצבעה יצאו שבעה צירים מהמליאה במחאה, על מנת להביע את כאבם ואת התנגדותם. לבסוף הוחלט על משלחת שתיסע למקום על מנת לבדוק את האפשרות להקים שם מדינה. בהמשך ירד הרעיון מהפרק. את נאומו בקונגרס סיים הרצל בפסוק "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני" (תהלים קלז, ה).

שלב ג': מקורות בעד תכנית אוגנדה ונגדה

המורה מחלק לתלמידים את דף המקורות (נספח ב') ומקריא מקור. לאחר הקראת מקור, התלמידים מסתדרים משני צדי הכיתה לפי הסכמתם (צד אחד) או אי הסכמתם (צד שני) למה שקרא.

לאחר מכן כל צד מנסה לנמק את עמדתו ולשכנע את חבריו בצד השני לעבור לצד שלו.

לאחר שסיים המורה לקרוא את כל הטקסטים הוא עורך דיון מסכם בכיתה:

- האם שיניתם את דעתכם במהלך השיעור או בעקבותיו?
- האם נוספו לכם טיעונים בעד עמדתכם הראשונית או נגדה?

שלב ד': סיכום

המורה מסכם: במהלך השיעור דנו באפשרות קיומה של מדינה יהודית מחוץ לארץ ישראל. שאלה זו מבהירה מהם שני המרכיבים המרכזיים בקיום שלנו כמדינה היום: ארץ ישראל וריבונות יהודית.

ביחידה הבא נבחן לעומק את שאלת הריבונות היהודית ונשאל את עצמנו: כיצד צריך להיראות שלטון עצמי יהודי? אילו מאפיינים צריכים להיות למדינה יהודית, אם בכלל?

משימה לבית:

- ענו בכתב על כל השאלות בדף המקורות.

למה לא אוגנדה

מילים, לחן וביצוע: שלישיית 'מה קשור'

הרצל עשית טעות חמורה
הלכת בחרת מדינה לא נכונה
עמדת במרפסת צילמו אותך תמונה
אמרת אם תרצו אין זו אגדה

הרצל עשית החלטה לא נכונה
בבאזל ישבת הקמת מדינה

.....

פותח חדשות רואה רק בלגן...

למה לא אוגנדה? למה לא אוגנדה?
ונפתרו פה כל הבעיות
למה לא אוגנדה? למה לא אוגנדה?
מלחמות במקום רק ליהנות
למה לא אוגנדה? למה לא אוגנדה?
לאוטובוסים אנחנו לא עולים
למה לא אוגנדה? למה לא אוגנדה?
תשעים ושמונה אחוז מובטלים

הרצל אם היית נמצא כאן היום
מנסה להתפרנס או לעשות שלום
היית רואה אותנו ומיד אומר
חבר'ה, טעיתי אני מצטער!

למה לא אוגנדה...

הרצל טעית, הרצל טעית.....
ה ר צ ל

דף מקורות בעד אוגנדה ונגדה

משימות:

- עברו על דף המקורות.
- בחרו במקור שאינכם מסכימים אִתו לחלוטין: קראו אותו בעיון ונסו להבין את הטענות שלו לאור השאלות המנחות.
- נסו לנסח את הנימוקים של המקור בעד תכנית אוגנדה או נגדה בצורה המשכנעת ביותר.

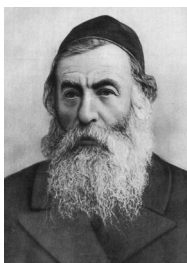
אליעזר בן יהודה (1858-1922)

"אתם [המתנגדים להצעת אוגנדה] קוראים את עצמכם ציונים ציוניים, ארץ ישראלים, ואותנו [המסכימים להצעה] - אפריקניים, אוגנדיים. אין אנו מתביישים חלילה בשם זה. אבל, לא אפריקניים ולא אוגנדיים אנו, אלא עמיים [מלשון "עם"]. הנה מה אנו! אתם ארציים ואנו עמיים. לנו העם הוא העיקר. אנו אומרים: אם אפשר [שיתיישב] העם בהארץ, הרי מוטב, ואם אין, אם יש ספק באפשרות זו, נכון לעת עתה עם באיזו ארץ שתהיה, רק שתהיה של העם, למען קדם את הסכנה המרחפת על העם!" (אליעזר בן יהודה, מתוך: המדינה היהודית, 1905)

אליעזר בן יהודה (1858-1922) - מחיה השפה העברית. נולד ברוסיה ועלה לארץ ישראל בשנת 1881. מפעל חייו היה להפוך את השפה העברית לשפת הדיבור היומיומית. בין השאר, כתב את מילון בן יהודה, ערך עיתונים בעברית וייסד את הוועד ללשון עברית.

שאלות מסייעות:

- כיצד מכונים התומכים בתכנית אוגנדה, ואיזה כינוי מציע אליעזר בן יהודה במקום?
- מה חשוב יותר לדעתו של אליעזר בן יהודה - עם ישראל או ארץ ישראל?
- מדוע הוא חושב שצריך להקים מדינה מחוץ לארץ ישראל?

הרב יצחק יעקב ריינס (1839-1915)

"בהסכימו לאפריקה לא אמרנו להסיח חלילה את דעתנו אף רגע מציון עיר קודשנו. ונהפוך הוא הדבר. הסכמנו לאפריקה, מפני שעל ידה הננו מקווים להציל חלק הגון אחד מעמנו ולעשותו שלם בגופו ורוחו. ובטוב לישראל וטוב גם לארצנו. אם אין ישראל בעולם אין ציון בעולם. וכל הימים שישראל יהיה חי וקיים, כל אותם הימים לא אבדה גם תקוות ציון." (מתוך: מכתב לתיאודור הרצל, הרב ריינס, 1903)

הרב יצחק יעקב ריינס (1839-1915) - מגדולי התורה של יהדות ליטא. חבר בתנועה הציונית ומייסד תנועת המזרחי, תנועה ציונית דתית שהוקמה בשנת 1902 כנציגות דתית בתוך ההסתדרות הציונית.

שאלות מסייעות:

- האם צריך להסכים לתכנית אוגנדה, על פי דבריו של הרב ריינס? מדוע הוא חושב כך?
- במה תלויה לדעתו התקווה לשוב לציון?
- יחידה שלישית: למה לא אוגנדה?

ד"ר יחיאל צ'לנוב (1863-1918)

"למה בחרנו בארץ ישראל? על זאת יש להשיב כי עצם הצגת השאלה יסודה בהשקפה מוטעית, הזרקת אור מתעה על תנועתנו. לא הציונים בדו את ציון מליבם כי אם ציון והשאיפה אליה הם שיצרו את הציונים. הסתכלו בתולדות ישראל ותיווכחו, כי השאיפה לארץ, אשר ניתק ממנה עם במשך אלפי שנים, עוברת כחוט השני דרך כל ההיסטוריה שלנו. אתם רואים כי אין כאן לפנינו תופעה מקרית, כי אם מסורת הנמשכת בלי הפסק במשך דורות. אתם רואים כי תנועתנו לא חוללה על ידי עצמנו, כי אם גדלה על הקרקע ההיסטורית וקיבלה עכשיו רק צורה חדשה המתאימה לרוח הדור... העלייה לארץ ישראל תמשוך אליה כוחות אנושיים ואמצעים חומריים אשר בשום מקום אחר אין לנו כל סיכויים למושכם אלינו, והיא תסייע לנו במידה מרובה להנחת יסוד לשוב החדש." (י' צ'לנוב, ממנהיגי ציוני רוסיה)

ד"ר יחיאל צ'לנוב (1863-1918) - מנהיג ציוני שעמד בראש קונגרס ציוני רוסיה במשך שנים רבות, ומילא שורה של תפקידים בתנועה הציונית, כמו חבר הוועד הפועל, חבר הקרן הקיימת ועוד.

שאלות מסייעות:

- קראו את המשפט המודגש. מה יצר את התנועה הציונית, לפי יחיאל צ'לנוב?
- מדוע הוא חושב שאפשר להקים מדינה רק בארץ ישראל?

הרב אברהם יצחק הכהן קוק (1865-1935)

"ארץ ישראל איננה דבר חיצוני, קניין חיצוני לאומה, רק בתור אמצעי למטרה של ההתאגדות הכללית והחזקת קיומה החומרי או אפילו הרוחני. ארץ ישראל היא חטיבה עצמותית קשורה בקשר חיים עם האומה, חבוקה בסגולות פנימיות עם מציאותה." (הרב אברהם יצחק הכהן קוק, אורות, 1920)

הרב אברהם יצחק הכהן קוק (1865-1935) - הרב הראשי האשכנזי הראשון בארץ ישראל, הוגה דעות מפורסם ופוסק הלכה. נחשב לאחד מאבות הציונות הדתית. הרב קוק עלה לארץ בתקופת העלייה השנייה, וגיבש תפיסת עולם ציונית ומשנה דתית המבוססת על שיבת עם ישראל לארץ ישראל.

שאלות מסייעות:

- נגד איזו תפיסה על ארץ ישראל יוצא הרב קוק?
- מה טיב הקשר בין האומה לארץ, לפי דבריו של הרב קוק?

